

Vammaispalvelulain ja -asetuksen
mukaisten palvelujen
sekä
sosiaalihuoltolain mukaisen liikkumista
tukevien palvelujen soveltamisohjeet
2022

Sisällys

Yleistä	3
Palvelusuunnitelma	3
Palvelut ja tukitoimet	3
Vaikeavammaisten henkilöisen asunnon muutostyöt sekä asuntoon kuuluvat välineet, koneet ja laitteet	4
Vaikeavammaisten henkilöiden kuljetuspalvelu ja saattajapalvelu	5
Liikkumista tukevat kuljetuspalvelut/sosiaalihoitolaki	8
Vaikeavammaisten henkilöiden palveluasuminen	9
Henkilökohtainen apu	9
Henkilökohtaisen avun järjestämistavat.....	10
Vaikeavammaisten henkilöiden päivätoiminta	11
Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet	11
Ylimääräiset erityisravintokustannukset	13
Ylimääräiset vaatetuskustannukset	13
Sopeutumisvalmennus	14
Palvelutarpeen arviointi ja päätöksenteko	14
Asiakasmaksut ja korvausten perintä	14
Vakuutusyhtiön korvaukset	15
Ohjeita koskevat säädökset:	15

Yleistä

vpl 1 § Vammaispalvelulain tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä.

vpl 2 § Vammaispalvelulain tarkoittamana vammaisena pidetään henkilöä, jolla on vamman tai sairauden vuoksi pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista.

Vammaispalvelulain 2 § tarkoittama vaikeavammaisuus määritellään yksilöllisesti.

vpa 1 § Vammaisten henkilöiden tarvitsemat palvelut ja tukitoimet järjestetään siten, että ne tukevat heidän omatoimista suoriutumistaan.

vpl 4 § Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään silloin, kun vammaisen henkilö ei saa hänelle riittäviä ja sopivia palveluja tai etuuksia muun lain nojalla. Kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain 1 §:ssä tarkoitetulle henkilölle järjestetään kuitenkin hänen vammaisuutensa edellyttämiä palveluja ja tukitoimia ensisijaisesti tämän lain nojalla siltä osin kuin ne ovat hänen palvelutarpeeseensa nähden riittäviä ja sopivia ja muutoinkin hänen etunsa mukaisesti.

Palvelusuunnitelma

vpa 2 § vpl 3a §

Hakijalle laaditaan palvelujen koordinoimiseksi yksilöllinen palvelusuunnitelma yhteistyössä asiakkaan, tarvittaessa hänen huoltajansa tai läheistensä ja muiden palvelujen järjestäjien kanssa. Palvelusuunnitelma on tarkistettava, jos vammaisen henkilön palvelun tarpeessa tai olosuhteissa tapahtuu muutoksia sekä muutoinkin tarpeen mukaan. Palvelusuunnitelmaan kirjataan asiakkaan todelliset tarpeet.

Palvelusuunnitelma ei kuitenkaan ole sellainen viranomaista velvoittava asiakirja, jonka perusteella asiakkaalle syntyisi suoraan oikeuksia palvelujen ja tukitoimien saamiseksi. Asiakkaan hakemuksen perusteella tehdään erikseen yksilöpäätökset.

Palvelut ja tukitoimet

vpl 8 §, 9 §

Laissa mainitaan vaikeavammaisille henkilöille tarkoitetut palvelut ja tukitoimet, joiden järjestämiseen kunnalla on erityinen velvollisuus.

Osa palveluista ja tukitoimista on kunnan määrärahoihin sidottuja. Harkinnanvaraisia vammaispalveluja järjestetään kullekin vuodelle varattujen määrärahojen puitteissa noudattaen vammaispalvelulain ja -asetuksen määräyksiä.

Kunnan on järjestettävä (erityinen järjestämisvelvollisuus / asiakkaan subjektiivinen oikeus) ja korvattava vaikeavammaisen henkilön:

- kohtuulliset kuljetuspalvelut niihin liittyvine saattajapalveluineen
- palveluasuminen
- välttämättömien asunnon muutostöiden ja asuntoon kuuluvien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset
- päivätoiminta

- henkilökohtainen apu

Harkinnanvaraisia vammaispalveluja ovat:

- kuntoutusohjaus ja palveluohjaus
- sopeutumisvalmennus
- päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet
- ylimääräiset vaatekustannukset
- ylimääräiset erityisravintokustannukset

Määrärahoja varattaessa on huolehdittava vammaispalvelulaissa säädetyn (vpl 3 §) kunnan yleisen järjestämisvelvollisuuden täyttämisestä. Tämä voi merkitä mm. sitä, että jos tarkoitukseen varatut määrärahat loppuvat kesken talousarviovuoden, voidaan yksilöllisen tarveharkinnan jälkeen uusi hakemus hylätä, tai jopa lakkauttaa jo myönnetyn palvelun tai tukitoimen järjestäminen.

Vaikka henkilöllä sinänsä voidaan todeta tarve palveluihin ja määrärahoja on vielä käyttämättä, ei kunnalla ole ehdotonta velvollisuutta myöntää palvelua, jos se voi ennakoida, että varatut määrärahat eivät riitä kaikille hakijoille. Kunta voi tällaisissa tilanteissa kohdentaa määrärahat kaikkein vaikeimmassa tilanteessa oleville hakijoille.

vpl 15 §

Vakuutuslaitokselta peritään vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja tukitoimien kustannuksia silloin, kun palveluja ja tukitoimia on annettu samaan tarkoitukseen ja samaan aikaan kuin vakuutuslaitos on korvausvelvollinen. Palvelujen ja tukitoimien yhteensovittamisessa huomioidaan asiakkaan tarpeet viivytyksettä.

Vaikeavammaisten henkilöisen asunnon muutostyöt sekä asuntoon kuuluvat välineet, koneet ja laitteet

vpl 9 §, vpa 12 §, 13 §

Myönnettäessä vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöitä ja asuntoon kuuluvia koneita, välineitä ja laitteita pitäydytään vamman tai sairauden vuoksi välttämättä tarvittavissa muutostöissä ja laitteissa sekä kohtuullisissa kustannuksissa. Jos vamman kannalta välttämättömiä asunnon muutostöitä ei ole mahdollista toteuttaa kohtuuhintaisilla asunnon muutostöillä, ne voidaan toteuttaa korvaamalla uudisrakentamisen kohtuulliset ja välttämättömät kustannukset, kuten normaalista poikkeavat materiaalit ja muutostyöhön liittyvät suunnittelukustannukset.

Muutostöitä myönnetään vain tarkoituksenmukaiseen asumiseen henkilön säännöllisessä ja pitkäaikaisessa käytössä olevaan asuntoon ja välittömään asuinympäristöön.

Oikeuskäytännössä riittävänä asunnon välittömään läheisyyteen tehtäväksi muutostyöksi on katsottu asiakkaan asuntoon sisälle ja ulos siirtymisen turvaaminen.

Ratkaistaessa, mitkä asunnon muutostyöt ja laitteet ovat vamman tai sairauden vuoksi välttämättömiä, käytetään apuna sosiaali- ja terveysalan sekä rakennusalan asiantuntijoita.

Korvattavia asunnon muutostöitä ovat ovien leventäminen, luiskien rakentaminen, kylpyhuoneen, wc:n ja vesijohdon asentaminen, kiinteiden kalusteiden ja rakennus- ja sisustusmateriaalien muuttaminen sekä vastaavat muut henkilön vakituksessa asunnossa suoritettavat rakennustyöt. Avustukset myönnetään vain luonnollisille henkilöille yksilölliseen tarveharkintaan perustuen.

Asunnon muutostöihin on haettava korvausta ensisijaisesti tapaturma-, liikenne- tai muusta vakuutuksesta maksettavana korvauksena. Vammaispalvelulain perusteella korvataan hakijalle ne vaikeavammaisuuden perusteella myönnetty, välttämättömät muutostöiden kustannukset, joita hän ei ole saanut ensisijaisista avustuskäyttöistä. Lisäksi selvitetään asiakkaan mahdollisuus saada valtion korjausavustusta.

Harkittaessa asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden korvaamista tulee päätöksenteossa kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

- hakijan vaikeavammaisuus erityisesti itsenäisen asunnossa suoriutumisen kannalta
- tosiasiallinen tarve ja käyttötarkoitus; voidaanko käyttää vaihtoehtoisia ratkaisuja, esim. asunnonmuutostyöt
- onko kyseessä hakijan vakinainen asunto / pitkäaikainen asuminen
- voidaanko ko. laitteilla / välineillä turvata henkilön itsenäinen selviytyminen asumisessa tavanomaisista elämäntoiminnoista ja onko suunniteltu laite muutoin tarkoituksenmukainen
- tarvitseeko henkilö todennäköisesti lähitulevaisuudessa hoitolaitoksessa annettavaa pitkäaikaishoitoa
- ovatko esitetyt kustannukset kohtuullisia
- voidaanko laite myöntää vaikeavammaisen henkilön käyttöön

Asunnonmuutostyön kohtuullisia kustannuksia arvioitaessa voidaan käyttää soveltuvin osin valtion asuntolainoituksessa käytettävää yleiseen laatutasoon perustuvaa laskelmaa, joka tehdään rakennusvalvonnan toimesta. Asiakkaalla ei ole oikeutta valita muutostyön toteuttamistapaa.

On huomattava, että kunnan korvausvelvollisuuden piiriin kuuluvat ainoastaan välttämättömät vamman tai sairauden aiheuttamasta tarpeesta johtuvat kustannukset.

Päätöksen välttämättömistä muutostöistä ja myönnettävistä kohtuullisista kustannuksista tekee viranhaltija, joka käyttää apuna terveys- ja rakennusalan asiantuntijoita.

Vaikeavammaisten henkilöiden kuljetuspalvelu ja saattajapalvelu

vpl 8 §, vpa 4 §, 5 §, 6 §

Kuljetuspalveluihin niihin liittyvine saattajapalveluineen kuuluu vaikeavammaisen henkilön työssä käymisen, opiskelun, asioimisen, yhteiskunnallisen osallistumisen, virkistymisen tai muun sellaisen syyn vuoksi tarpeelliset, jokapäiväiseen elämään kuuluvat kuljetukset.

Jokapäiväiseen elämään kuuluvia kuljetuksia ovat vaikeavammaisen henkilön asuinkunnan alueella tapahtuvat tai lähikuntiin ulottuvat kuljetukset. Kuljetuspalveluja ja niihin liittyviä saattajapalveluja järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia. Kuljetuspalveluja ei järjestetä henkilölle, joka saa näitä palveluja muun lain nojalla.

Työ- ja opiskelumatkat myönnetään hakemuksen perusteella todellisen tarpeen mukaan asuinkunnan tai naapurikuntien alueella.

Opiskeluksi katsotaan peruskoulutuksen jälkeinen opiskelu, joka tähtää tutkintoon tai johtaa ammattipätevyyden suorittamiseen, henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan pohjautuva useamman vuoden mittainen valmentava koulutus sekä työllistymistä tukeva opiskelu.

Asioimis- ja virkistysmatkoja myönnetään

vähintään 18 yhdensuuntaista jokapäiväiseen elämään kuuluvaa matkaa kuukaudessa asuinkunnan tai naapurikuntien alueella. Keuruun naapurikuntia ovat Petäjävesi, Jämsä, Mänttä-Vilppula, Virrat, Ähtäri ja Multia.

Myönnettyistä matkoista voidaan käyttää 12 yhdensuuntaista matkaa vuodessa maakuntakeskukseen eli Jyväskylään suuntautuviin matkoihin.

Mualla asuvat keuruulaiset voivat käyttää kuljetuspalvelua asuinkunnan ja sen tai naapurikuntien alueilla.

Mualla kuin Keuruulla asuvat vaikeavammaiset henkilöt voivat käyttää myönnettyistä matkoista 12 yhdensuuntaista matkaa vuodessa kotipaikkakunnalle suuntautuviin matkoihin.

Ensisijaisesti tulee käyttää kaupungin haja-asutusalueen asiointiliikennettä ja keskustan palveluliikennettä.

Harkittaessa vaikeavammaisen henkilön kuljetuspalvelumatkojen määrää, otetaan huomioon omaan autoon saatu autoveronpalautus ja auton hankintakustannuksiin maksettu vammaispalvelulain mukainen korvaus.

Asiakkaalta pyydetään selvitys kuljetuspalvelujen tarpeesta ja siitä, miksi käytössä olevaa, esim. autoveronpalautuksin hankittua autoa ei voida käyttää haettuihin kuljetuspalveluihin.

Vammaispalvelusta päättävä viranhaltija voi tapauskohtaisesti käyttää harkintaa myönnettävien matkojen määrän suhteen.

Kuntaa veloitetaan laissa järjestämään kohtuulliset kuljetuspalvelut niihin liittyvine saattajapalveluineen. Kohtuullisena ei voida pitää menettelyä, että matkoja käytetään esim. lähes yksinomaan muualle kuin Keuruulle suuntautuviin virkistysmatkoihin.

Kuljetuspalvelut tuotetaan maakunnallisesti yhtenäisellä järjestämistavalla 1.8.2021 alkaen. Asiakas tilaa kuljetuksen Keski-Suomen Matkojenyhdistelykeskuksesta, muulla tavoin tilattuja matkoja ei korvata.

Matkojenyhdistelykeskus yhdistelee kuljetustilauksia mahdollisuuksien mukaan.

Kuljetuspalvelumatka on yhdensuuntainen matka suorinta tai lyhyintä reittiä lähtöosoitteesta tilauksen yhteydessä ilmoitettuun kohdeosoitteeseen.

Matka voi sisältää yhden välipysähdyksen, joka sijaitsee reitin varrella, ilmoitetun lähtö- ja määränpään välillä. Jos suorimmalta reitiltä poiketaan välipysähdyksen vuoksi, on kyse erillisestä kuljetuspalvelumatkasta, josta maksetaan omavastuu. Yhdensuuntaiseen matkaan voi sisältyä odotusaika enintään 10 minuuttia/matka.

Mukana voi olla saattaja. Saattajana toimivasta henkilöstä ei peritä maksua.

Taksin antamasta saattajapalvelusta, esim. asioinnissa avustamisesta, korvataan enintään 15 min.

Asiakas maksaa matkasta omavastuuosuuden siitä matkan osalta, jonka hän on auton kyydissä. Kuljetuksen asiakasmaksu perustuu linja-autoliikenteen taksoihin.

Asiakasmaksuna peritään asuinkunnan ja naapurikuntien alueella:

Matkan pituus (km)	omavastuu (€)
0-6	3,30
6-9	3,60
9-12	3,90
12-16	4,70
16-20	5,50
20-25	6,10
25-30	6,80
30-35	7,40
35-40	8,20
40-45	9,30
45-50	10,10
50-60	11,80

jne.

Asiakasmaksulain 11 §:n mukaan sosiaalihuollon palveluista määrättyä maksua tulee alentaa tai jättää maksu kokonaan perimättä, jos maksun periminen vaarantaa asiakkaan tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Asiakas voi jälkikäteen hakea kuljetuspalvelumatkojen omavastuumaksujen alentamista tai perimättä jättämistä perusturvapalvelujen verkkosivuilta löytyvällä erillisellä lomakkeella. Asiakkaalle tehdään hakemuksen käsittelyn yhteydessä toimeentulotuen hakemiseen rinnastettava laskelma. Asiakas saa asiakasmaksun alentamisesta tai perimättä jättämisestä erillisen päätöksen.

Pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevan vaikeavammaisen henkilön tulee saada kuljetuspalvelua sosiaalihuoltolain 24 § ja sosiaalihuoltoasetuksen 11 §:n mukaisesti, mutta mikäli ne kuljetukset eivät ole riittäviä, voidaan ne harkinnan jälkeen järjestää vpl:n nojalla.

Sairaanhoidon, terveydenhuollon tai kuntoutuksen saamiseksi tehdyt matkat korvaa kansaneläkelaitos, joten näihin matkoihin vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua ei saa käyttää.

Taksinkäyttöoikeus erityistilanteissa. Erityisin perustein asiakas voi hakea yksinmatkustus-oikeutta ja/tai oikeutta käyttää vakiotaksia. Päätöksen yksinmatkustus- tai vakiotaksioikeudesta tekee sosiaalityöntekijä erityisen harkinnan perusteella.

Vakiotaksioikeudesta päätettäessä harkinta perustuu seuraaviin ohjeellisiin kriteereihin:

1. henkilöllä on vaikea aivovamma tai kehitysvamma, johon liittyy
 - a. puhevamma/kommunikaatiovaikeudet tai
 - b. kognitiiviset vaikeudet tai

- c. muisti- ja toiminnanohjauksen ongelmat
- 2. henkilö on vaikeavammaisen lapsi, jonka vointia ja tilaa tulee kyetä seuraamaan matkan aikana, esim. epilepsiakohtausten varalta.
- 3. henkilöllä on erittäin vaikeat krooniset kiputilat, jolloin kuljetukselta edellytetään mahdollisimman vähän tärinää sekä kohtuullisia ajonopeuksia ja jarrutusaikoja.

Yksinmatkustusoikeus voidaan myöntää, mikäli henkilöllä on erittäin haastavia käyttäytymisongelmia huomioiden henkilön oma ja/tai muiden matkustajien turvallisuus.

Liikkumista tukevat kuljetuspalvelut/sosiaalihuoltolaki

Esteetön ja toimiva julkinen joukkoliikenne, mukaan lukien palveluliikenne, on aina ensisijainen tapa järjestää kaikille soveltuva kuljetus.

Yksilöllisiä liikkumista tukevia kuljetuspalveluita järjestetään henkilölle, pääsääntöisesti ikääntyneille, jotka eivät kykene itsenäisesti käyttämään palveluliikennettä tai muuta julkista liikennevälinettä sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen toimintakykyä alentavan syyn takia.

Yksilöllistä liikkumista tukevaa kuljetuspalvelua myönnetään asioimisen tai muun jokapäiväiseen elämään kuuluvan tarpeen vuoksi. Liikkumisen tuen tarkoituksena on hyvinvoinnin edistäminen ja ylläpitäminen sekä eriarvoisuuden ja syrjäytymisen torjuminen ja vähentäminen. Kuljetuspalveluilla tuetaan osaltaan myös itsenäisesti suoriutumista ja omatoimisuutta sekä kotona asumista.

Yksilöllistä liikkumista tukevaa kuljetuspalvelua ei järjestetä henkilölle, joka on oikeutettu kuljetuksiin tai niiden kustannusten korvaamiseen muun lain nojalla, esim. vammaispalveluna. Sairausvakuutuskorvattavat esim. matkat lääkäri-, tutkimus- ja hoitokäynneistä kuuluvat Kelan korvauksen piiriin, niihin ei voi käyttää sosiaalihuoltolain mukaista kuljetuspalvelua.

Matkoja voidaan tehdä vain Keuruun alueella enintään kahdeksan (8) yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa. Kaikkia myönnettyjä matkoja ei tarvitse käyttää. Käyttämättä jääneitä matkoja ei voi siirtää seuraavalle kuukaudelle. Yksi saattaja voi olla tarvittaessa mukana matkalla.

Liikkumista tukevia kuljetuspalveluita myönnetään vuosittain käytettävissä olevan määrärahan puitteissa. Palvelu on tulosidonnainen.

Haettaessa shl 23 §:n mukaista liikkumisen tuen palvelua hakemukseen tulee liittää selvitykset hakijan ja puolison nettotuloista sekä tiliotteet 1 kk:n ajalta kaikista tileistä. Tulorajat yksinasuvalla ovat 1200 €/kk/netto ja pariskunnalla 2400 €/kk/netto. Yhteenlasketut säästöt ja talletukset voivat olla yksinasuvalla enintään 10 000 € ja pariskunnalla 20 000 €.

Tulo- ja varallisuusrajojen ylittyessä oikeutta liikkumisen tuen palveluun voidaan arvioida hakijan kokonaistilanne huomioiden (esim. suuret lääkekulut, kotihoidon tukipalvelumaksut).

Palvelutarpeen arvioimiseksi tehdään tarvittaessa kotikäynti ja yhteistyötä eri viranomaistoimijoiden kanssa. Palvelutarpeen arvioinnissa otetaan huomioon mm. hakijan toimintakyky, asuinpaikka ja omaisten sekä muun tukiverkon mahdollisuudet auttaa kuljetuksissa.

Kuljetuspalveluista peritään omavastuu perusturvalautakunnan päätöksen mukaisesti. Omavastuut / asiakasmaksut ovat samat kuin vaikeavammaisten kuljetuspalveluissa.

Vaikeavammaisten henkilöiden palveluasuminen

Vpl 8 §, vpa 10 §, 11 §

Palveluasumista järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluonteisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti.

Kunnalla ei kuitenkaan ole erityistä velvollisuutta palveluasumisen järjestämiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein.

Palveluasuminen järjestetään joko palvelutaloasumisena tai omaan kotiin järjestettyinä riittävinä tukipalveluina.

Palveluasumiseen kuuluvat asunto ja asumiseen liittyvät palvelut, kuten avustaminen liikkumisessa, pukeutumisessa, henkilökohtaisessa hygieniassa, ruokataloudessa ja asunnon siivouksessa sekä palvelut, joita tarvitaan asukkaan terveyden, kuntoutuksen ja viihtyvyyden edistämiseksi.

Vammaispalveluna korvataan palvelutalon asumispalvelumaksu. Vuokran ja ateriakustannukset asiakas maksaa itse.

Järjestettäessä palveluasumista kotiin avustaminen järjestetään käyttämällä vammaispalvelulain mukaisia palveluja (henkilökohtainen apu) tai sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja (kotihoito, omaishoidontuki) tai näiden yhdistelmää. Palveluasumiseen liittyen kotihoidon ja henkilökohtaisen avun palvelut ovat asiakkaalle maksuttomia.

Palveluasumista ei järjestetä laitoshoidon tarpeessa oleville henkilöille, jollaisina voidaan pitää esim. kotona hoidettavia asiakkaita, jotka tarvitsevat jatkuvaa hoitoa ja valvontaa. Palveluasumiseen oikeutettujen henkilöiden tulee selviytyä kotona tai palvelutalossa pelkän avustamisen turvin.

Vanhuksille suunnatut palvelut ja tukitoimet järjestetään ensisijaisesti shl:n perusteella, esim. käyttäen vanhusten palveluasumisen järjestelmää.

Palveluasumisen tarve tarkistetaan palvelusuunnitelman tekotilanteessa yhdessä asiakkaan, kotihoidonohjaajan ja vammaispalvelujen viranhaltijan kanssa. Kokonaisarvion palvelutarpeesta ja päätöksen palveluasumisesta tekee viranhaltija riittävien selvitysten perusteella.

Henkilökohtainen apu

vpl 8c §, 8d §

Henkilökohtaisella avulla tarkoitetaan vaikeavammaisen henkilön välttämätöntä avustamista kotona ja kodin ulkopuolelle:

1. päivittäisissä toimissa;
2. työssä ja opiskelussa;
3. harrastuksissa;
4. yhteiskunnallisessa osallistumisessa tai
5. sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä.

Henkilökohtaisen avun tarkoitus on auttaa vaikeavammaista henkilöä toteuttamaan omia valintojaan em. toimia suorittaessaan. Henkilökohtaisen avun järjestäminen edellyttää, että vaikeavammaisella henkilöllä on voimavaroja määritellä avun sisältö ja toteutustapa.

Henkilökohtaista apua järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua suoriutuakseen lain tarkoittamista toiminnoista.

Kunnalla ei ole erityistä velvollisuutta henkilökohtaisen avun järjestämiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein.

Mikäli vaikeavammaisen henkilön avuntarpeet perustuvat pääosin toisen henkilön antamaan hoivaan, huolenpitoon tai valvontaan, tulee niihin vastata muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen ja tukitoimien avulla.

Pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista johtuva avun ja tuen tarve ei kuulu vammaispalvelulain nojalla järjestettäväksi. Näissä tilanteissa tarvittava tuki ja apu järjestetään muun sosiaali- ja terveydenhuollon yleis- ja erityislainsäädännön nojalla.

Henkilökohtaista apua on järjestettävä päivittäisiä toimia, työtä ja opiskelua varten siinä laajuudessa kuin vaikeavammaisen henkilö sitä välttämättä tarvitsee.

Harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen kodin ulkopuolella on järjestettävä henkilökohtaista apua vähintään 30 tuntia kuukaudessa, jollei tätä pienempi tuntimäärä riitä turvaamaan vaikeavammaisen henkilön välttämätöntä avuntarvetta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain 4 §:n mukaan henkilökohtainen apu on maksuton palvelu. Avusta voidaan kuitenkin periä maksu, jos henkilö saa tapaturman tai liikennevahingon vuoksi vakuutuskorvausta.

Henkilökohtaisen avun järjestämistavat

Henkilökohtaisen avun eri järjestämistapoja voidaan yhdistää toisiinsa sekä muihin vammaispalvelulain ja muun sosiaalihuollon lainsäädännön mukaisiin palveluihin ja tukitoimiin.

1. Henkilökohtainen avustajajärjestelmä

- vaikeavammaisen henkilö toimii henkilökohtaisen avustajan työnantajana
- kyky ja halu toimia työnantajana ja valmiudet omaan elämänhallintaan ja päätöksentekoon
- kunta korvaa avustajan palkkaamisesta aiheutuvat kohtuulliset ja välttämättömät kustannukset
- työsuhteen ehdot määräytyvät työlainsäädäntöön perustu-vien vähimmäisehtojen mukaan tai henkilökohtaisia avustajia koskevaan valtakunnalliseen työehtosopimukseen, mikäli työnantaja on henkilökohtaisten avustajien työnantajien liitto Hetan jäsen.

2. Palveluseteli avustajapalvelun hankkimista varten

- soveltuu esim. pieniin viikoittaisiin avustajatuntimääriin vastaamisiin tai vakituisen avustajan sijaisten hankkimiseen
- kunnan tulee hyväksyä ne palveluntuottajat, joiden palveluihin palveluseteliä voi käyttää

3. Kunta hankkii avustajapalveluja ostopalveluna, järjestää palvelun itse tai yhteistyössä muiden kuntien kanssa

- kunta hankkii ostopalvelut julkiselta tai yksityiseltä palvelun tuottajalta
- järjestää palvelut osana omaa toimintaa tai palvelutuotantoa
- järjestää sopimuksin yhteistyössä muiden kuntien tai kuntayhtymien kanssa

Keuruun kaupungissa henkilökohtaista apua järjestetään toistaiseksi kohdan 1 mukaisesti.

Perusturvalautakunta on vahvistanut Henkilökohtaisen avun toimintaohje työnantajalle –kaupunki sijaismaksajana – ohjeistuksen, jota noudatetaan henkilökohtaista apua työnantajamallilla järjestettäessä.

Henkilökohtaisten avustajien palkkojen ja muiden lakisääteisten työnantajavelvoitteiden hoitamiseen käytetään Oima -sijaismaksajapalvelua.

Maksettava korvaus henkilökohtaisen avustajan palkkaamiseksi lasketaan 11,13 euron tuntipalkan mukaan 1.1.2022 lukien (hinnoittelutunnus 02PER010, jakokerroin 163).

Vaikeavammaisten henkilöiden päivätoiminta

vpl 8b §

Vammaispalvelulain mukainen päivätoiminta on kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluva palvelu, jota on järjestettävä kunnan määrärahoista riippumatta. Päivätoimintaa on järjestettävä työikäiselle henkilölle, jonka toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perustella myönnettäviin etuuksiin.

Lisäksi edellytetään, että henkilöllä on erittäin vaikea toimintarajoite, joka estää häntä osallistumasta sosiaalihuoltolain mukaiseen työtoimintaan.

Päivätoimintaa on järjestettävä mahdollisuuksien mukaan siten, että vaikeavammainen henkilö voi osallistua toimintaan viitenä päivänä viikossa tai sitä harvemmin, jos vaikeavammainen henkilö kykenee osallistumaan työtoimintaan osa-aikaisesti tai siihen on muu hänestä johtuva syy.

Keuruun perusturvalautakunta järjestää työtoimintaa Keuruun Navikassa.

Päivätoimintaa järjestetään Lehtiniemen päiväkeskuksessa ja Metsätähdessä.

Keski-Suomen seututerveyskeskus järjestää mielenterveyskuntoutujille päivätoimintaryhmiä.

Ystäväntupa ry järjestää matalankynnyksen päihdeongelmaisten päiväkeskustoimintaa.

Keuruulla päivätoimintaa toteutetaan nykyisten toimintojen puitteissa. Muualla kuin Keuruulla asuvien osalta käytetään ostopalveluja palvelusuunnitelman mukaisesti.

Asiakkaiden toimintakyky ja palvelujen tarve arvioidaan palvelusuunnitelmaa tehtäessä.

Vammaispalvelulain mukainen päivätoiminta on asiakasmaksulain mukaan asiakkaille maksutonta. Kuljetus ja ateriat eivät sisälly maksuttomiin palveluihin.

Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet

vpl 9 §, vpa 17 §

Määräraha kohdennetaan ensisijaisesti vaikeavammaisten henkilöiden päivittäisissä toiminnoissa tarvitsemiin välttämättömiin välineisiin, koneisiin ja laitteisiin. Määrärahaa voidaan kohdentaa myös vaikeavammaisten vammansa vuoksi tarvitsemiin harrastusvälineisiin edellyttäen, että harrastusväline tukee henkilön kuntoutumista tai mahdollistaa muulla tavoin henkilön selviytymistä jokapäiväisistä

elämäntoiminnoista. Välineet, koneet ja laitteet myönnetään pääasiassa omaksi. Avustus on puolet kohtuullisista hankintakustannuksista.

Kalliit apuvälineet voidaan myöntää myös vaikeavammaisen henkilön käyttöön, jolloin apuväline jää kunnan omistukseen. Tällöin kunta päättää korjaustoimenpiteistä ja vastaa niistä aiheutuvista kustannuksista. Vaikeavammaisen vastuulle jäävät esim. tavanomaisesta sähkön / pattereiden kulutuksesta aiheutuvat kustannukset.

Käyttötarpeen lakattua käyttöön annettu apuväline toimitetaan vammaispalveluihin uudelleen myönnettäväksi. Kaupunki vastaa tuolloin laitteen purkamisesta ja kuljetuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Pääsääntöisesti avustusta ei myönnetä tavallisimpiin kodinkoneisiin (esim. pyykinpesukone, astianpesukone, matkapuhelin, tietokone).

Ennen päätöksentekoa varmistetaan mahdollisten muiden myöntäjätahojen korvausvelvoitteista (esim. Kela, vakuutusyhtiöt jne).

Autoon tehtävinä muutostöinä korvataan asiakkaalle hänen vammansa takia välttämättömät apuvälineet ja muutostyöt.

Korvauksen saamisen edellytyksenä on hakijan vaikeavammaisuus, säännöllinen ja päivittäinen kuljetustarve, säännöllinen apuvälineiden käyttö sekä muut vammaan ja sairauteen liittyvät perustelut oman auton tarpeesta.

Auton varustetasosta on kaikissa tapauksissa vaadittava tekninen erittely.

Entiseen autoon myönnetty laitteet tulee mahdollisuuksien mukaan siirtää uuteen autoon.

Auton tai auton lisälaitteiden huolto- ja korjauskustannuksia sekä talvi- / kesärenkaita lisävarusteina ei korvata.

Käyttötarpeen lakattua käyttöön annettu apuväline toimitetaan vammaispalveluihin uudelleen käyttöön myönnettäväksi. Kaupunki vastaa tällöin apuvälineen purkamisesta ja kuljetuksista aiheutuvista kustannuksista. Viranhaltija päättää menettelyn.

Autoavustusta myönnetään ensisijaisesti vaikeavammaiselle henkilölle jokapäiväiseen liikkumiseen liittyvien tarpeiden perusteella. Avustamisen myöntämisellä tuetaan erityisesti henkilön opiskelua, työssä käyntiä tai vaikeavammaisen jokapäiväisiä välttämättömiä kuljetuksia.

Auton hankintakustannuksia korvattaessa maksetaan puolet kohtuuhintaisen auton kustannuksista, ohjeellisesti enintään 6000 euroa. Kohtuuhintaista autoa määritettäessä otetaan huomioon hakijan yksilölliset tarpeet.

Avustusta laskettaessa vähennetään kohtuuhintaisen auton hinnasta autoveronpalautus ja vanhasta autosta saatu myyntihinta tai hyvitys, vakuutuskorvaukset (esim. rikkoontuneesta tai kolariautosta) ja mahdolliset alennukset ja avustukset. Automaattivaihteiston hinnasta vähennetään ensin siihen kohdistuva autoveron osuus.

Korvauksen kokonaismäärää arvioitaessa on merkitystä tarvittavilla kuljetuspalveluilla.

Vain erityisen painavista syistä avustetaan vaikeavammaisen lapsen perhettä auton hankinnassa. Ensisijaisesti korvataan kokonaisuudessaan lapsen vamman ja sairauden johdosta autoon hankittavat välttämättömät lisälaitteet.

Pääasiallisesti auton vaihto on perusteltua vain, mikäli hakijan vammasta tai sairaudesta johtuva tarve on oleellisesti muuttunut, tai auto on käyttökelvoton. Hakijan tulee esittää selvitys ajetuista kilometreistä ja auton kuntoisuusarvio (vakuutusyhtiöt, autoliikkeet)

Autoavustusta hakiessaan asiakkaan tulee esittää:

- lääkärinlausunto (korkeintaan vuosi sitten annettu)
- kirjallinen kustannusarvio ostettavaksi suunnitellusta autosta
- toiminta- tai fysioterapeutin lausunto lisälaitteen tarpeesta
- kustannusarvio vamman tai sairauden johdosta välttämättömistä lisälaitteista
- autoliikkeen tai muun tahon tekemä arvio vanhan auton hyvityksestä
- ennakkoveropäätös autoveron palautuksesta
- päätökset muista auton hankintaan myönnettyistä avustuksista tai korvauksista
- muut perustelut autoavustuksen myöntämiselle
- rahoitussuunnitelma
- kopio ajokortista

Ylimääräiset erityisravintokustannukset

vpl 9 §, vpa 19 §

Korvaukset ylimääräisiin erityisravintokustannuksiin kohdennetaan henkilöille, joiden erityisravintokustannukset ovat kohtuuttoman suuret esim. kliinisten ravintovalmisteiden käytön vuoksi.

Vammaispalvelulain mukainen korvaus sovitetaan yhteen mahdollisten muiden samalla perusteella myönnettyjen avustusten kanssa. Tällaisia ovat mm. sairausvakuutuslain mukaiset korvaukset, Kelan myöntämä alle 16-vuotiaan vammaistuki, vammaistuki ja eläkkeensaajien hoitotuki, jossa on myöntämisperusteena vamman tai sairauden aiheuttaman haitan ja avuntarpeen lisäksi siitä johtuvat erityiskustannukset.

Korvaus maksetaan hakijan toimittamien kuittien perusteella neljännesvuosittain jälkikäteen hakijan toimitettua ilmoituksen olosuhteidensa pysymisestä ennallaan tai niissä tapahtuneista muutoksista. Mikäli hakija on ollut vuosineljänneksen aikana 12 vuorokautta tai kauemmin laitoshoidossa, maksetaan korvaus vain siltä ajalta, jolloin hän ei ole ollut hoidossa.

Ylimääräiset vaatetuskustannukset

vpl 9 §, vpa 18 §

Korvausta voidaan myöntää henkilöille, joilla on vamman vuoksi kohtuuttomia ylimääräisiä vaatetuskustannuksia.

Korvaus ylimääräisiin vaatetuskustannuksiin sovitetaan yhteen mahdollisten muiden samalla perusteella myönnettyjen avustusten kanssa. Tällaisia avustuksia ovat mm: Kelan myöntämä alle 16-vuotiaan vammaistuki, vammaistuki ja eläkkeensaajien hoitotuki, joiden myöntämisperusteena on vamman tai

sairauden aiheuttaman haitan ja avuntarpeen lisäksi siitä aiheutuvat erityiskustannukset. Korvausta tulee suorittaa vaatteiden teettämisestä tai korjaamisesta tulleista ylimääräisistä erityiskustannuksista.

Sopeutumisvalmennus

vpl 8 §, vpa 15 §

Sopeutumisvalmennukseen tarkoitetut määrärahat kohdennetaan ensisijaisesti vaikeavammaisille henkilöiden ja heidän perheidensä yksilölliseen ohjaamiseen esimerkiksi viittomakielen opetukseen ja liikkumistaidon ohjaukseen.

Paikallista kurssitoimintaa pyritään kehittämään terveydenhuollon, eri järjestöjen ja Kelan kanssa. Tavoitteena on lisäksi sisällyttää sopeutumisvalmennusta osaksi eri työntekijäryhmien työtä. Myös vammaispalveluiden palveluohjaukseen voi sisältyä sopeutumisvalmennuksellisia elementtejä.

Palvelutarpeen arviointi ja päätöksenteko

vpl 3a §

Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja tukitoimien tarpeen selvittäminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen, kun vammaisen henkilö taikka hänen laillinen edustajansa tai omaisensa, muu henkilö tai viranomainen on ottanut yhteyttä sosiaalipalveluista vastaavaan kunnan viranomaiseen palvelujen saamiseksi.

Henkilö, jota arviointi koskee voi halutessaan kieltäytyä arvioinnista.

Vammaispalveluja ja tukitoimia koskevat päätökset on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun vammaisen henkilö tai hänen edustajansa on esittänyt palvelua tai tukitointa koskevan hakemuksen, jollei asian selvittäminen erityisestä syystä vaadi pitempää käsittelyaikaa.

Asiakasmaksut ja korvausten perintä

Vammaispalvelulain mukaisista palveluista ja tukitoimista voidaan periä maksuja siten kuin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetuissa laissa (734/92) ja asetuksessa (912/92) säädetään.

Maksuttomia ovat vammaispalvelulain 8 §:n 1 momentissa tarkoitetut palvelut, päivätoiminta (kuljetusta ja aterioita lukuun ottamatta), henkilökohtainen apu sekä palveluasumiseen liittyvät erityispalvelut ja 11 §:ssä tarkoitetut tutkimukset.

Palveluasumisen erityiskustannuksista sekä henkilökohtaisesta avusta voidaan kuitenkin periä maksu, jos henkilö saa niihin korvausta muun lain kuin vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tuki toimista annetun lain nojalla. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 3.8.1992/734)

Asiakkaan on haettava vammaispalvelulain mukaisia taloudellisia tukitoimia kuuden kuukauden kuluessa kustannusten synnystä (vpa 20 §).

Vakuutusyhtiön korvaukset

Vakuutuslaitokselta peritään vpl:n mukaisten palvelujen ja tukitoimien kustannuksia silloin, kun palveluja ja tukitoimia on annettu samaan tarkoitukseen ja samaan aikaan kuin vakuutuslaitos on korvausvelvollinen. Mikäli korvaus on jo suoritettu vammaiselle henkilölle, kunnalla on oikeus periä tätä korvausta vastaava määrä takaisin vammaiselta henkilöltä. Korvauksen takaisin perimisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä sosiaalihoitolain 36 ja 37 §: ssä on säädetty (vpl 15 §). Palvelujen ja tukitoimien yhteensovittamisessa huomioidaan asiakkaan tarpeet viivytyksettä (vpl 4 §).

Vakuutuslaitoksen ja Valtionkonttorin ensisijainen korvausvelvollisuus tulee aina tutkia (mm. liikennevahinko, työtapaturma, ammattitauti). Vakuutuslaitoksilla on ensisijainen korvausvelvollisuus esim. kodinhoitokustannuksissa, henkilökohtaisen avustajan ja hoitajan palkkaamisesta aiheutuneista kustannuksista.

Ohjeita koskevat säädökset:

- Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987)
- Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (759/1987)
- Kotikuntalaki (201/1994)
- Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977)
- Asetus kehitysvammaisten erityishuollosta (988/1977)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta (1201/2020)
- Sosiaalihoitolaki (1301/2014)